Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Бишнинская основная общеобразовательная школа Зеленодольского муниципального района Республики Татарстан»

«Рассмотрено»	**«Согласовано»**	**« Утверждено»**
Руководитель ШМО гуманитарных предметов	Заместитель директора по УР	Директор школы
___________ / З.Ю.Файзиева/	___________/Г.Ю.Гарифуллина/	_________________/З.М.Сабирова/
Протокол № 1	«26»_____08_______2024г.	Приказ №110-ОД от «26» ___08___2024г.
от «26»_____08_____ 2024г.		

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному (татарскому) языку
в 8 классе
Шигабуллиной Гульнары Тахировны, учителя родного (татарского) языка и литературы

Рассмотрено на заседании педагогического совета школы
Протокол №1 от «26» ___08___2024 года

2024-2025 учебный год

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Рабочая программа учебного предмета **«Родной (татарский) язык» (далее Рабочая программа)** в 8 классе составлена в соответствии со следующими нормативно-правовыми документами:

1. Федеральным Законом «Об образовании в Российской Федерации» от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ;
2. Федеральным государственным образовательным стандартом основного общего образования, утвержденным приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г. № 1897;
3. Приказом МО и Н РФ от 31.12.2015 № 1577 «О внесении изменений в Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования, утвержденный приказом Министерства образовании и науки РФ от 17.12.2010 №1897»;
4. Основной образовательной программой основного общего образования МБОУ «Бишнинская основная общеобразовательная школа ЗМР РТ»;
5. Уставом МБОУ «Бишнинская основная общеобразовательная школа ЗМР РТ»;
6. Учебным планом МБОУ «Бишнинская основная общеобразовательная школа ЗМР РТ» на 2024-2025 учебный год;
7. Положением о структуре, порядке разработки и утверждения рабочих программ педагогов Муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения «Бишнинская основная общеобразовательная школа Зеленодольского муниципального района Республики Татарстан».

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОГРАММЫ

Программа построена с учетом принципов системности, научности и доступности, а также преемственности и перспективности между разделами курса. Уроки спланированы с учетом знаний, умений и навыков по предмету, которые сформированы в процессе реализации принципов *развивающего* обучения. Соблюдая преемственность с начальной школой, авторы выстраивают обучение родному (татарскому) языку на высоком, но доступном уровне быстрым темпом, отводя ведущую роль теоретическим знаниям. На первый план выдвигается раскрытие и использование познавательных возможностей как средства их развития и как основы для овладения учебным материалом. Повысить интенсивность и плотность процесса обучения позволяет использование различных форм работы: письменной и устной под руководством учителя и самостоятельной. Сочетание коллективной работы с индивидуальной снижает утомляемость учащихся от однообразной деятельности, создает условия для контроля полученных знаний, качества выполнения заданий. Для пробуждения познавательной активности и сознательности учащихся в уроки включены сведения из истории татарского языка, прослеживаются процессы формирования языковых явлений, их взаимосвязь.

Материал в программе подается с учетом возрастных возможностей учащихся.

В программе предусмотрены *вводные уроки,* раскрывающие роль и значение родного языка в нашей стране и за ее пределами. Программа рассчитана на прочное усвоение материала, для чего значительное место в ней отводится повторению. Для этого в начале и в конце года выделяются специальные часы. Необходимо уделять внимание преемственности между начальным и средним звеном. Решению этого вопроса посвящен раздел «Повторение изученного». Для организации систематического повторения, проведения различных видов разбора подобраны примеры из художественной литературы.

Разделы учебника «Родной язык» *содержит* значительное количество упражнений разного уровня сложности, к которым прилагаются интересные разнообразные задания, активизирующие мыслительную деятельность учащихся. При изучении решаются и другие задачи: речевого развития учащихся, формирования общеучебных умений (слушать, выделять главное, работать с книгой, планировать последовательность действий, контролировать и др.)

В программе также специально выделены часы на развитие связной речи. Темы по развитию речи – речеведческие понятия и виды работы над текстом; пропорционально распределяются между грамматическим материалом. Это обеспечивает равномерность обучения речи, условия для его организации. В системе школьного образования учебный предмет «Родной (татарский) язык» занимает особое место: является не только объектом изучения, но и средством обучения, как средство познания действительности. Родной язык обеспечивает развитие интеллектуальных и творческих способностей ребенка, развивает его абстрактное мышление, память и воображение, формирует навыки самостоятельной учебной деятельности, самообразования реализации личности. Будучи формой хранения и усвоения различных знаний, родной язык неразрывен со всеми школьными предметами и влияет на качество их усвоения, а в перспективе способствует *овладению* будущей профессией.

Язык – по своей специфике и социальной значимости – явление уникальное: он является средством общения и формой передачи информации, средством хранения и усвоения знаний, частью духовной культуры русского народа, средством приобщения к богатствам русской культуры и литературы. Владение родным языком, умение общаться, добиваться успеха в процессе коммуникации являются теми характеристиками личности, которые во многом определяют достижения человека практически во всех областях жизни, способствуют его социальной адаптации к изменяющимся условиям современного мира.

Содержание обучения родному языку отобрано и структурировано на основе компетентностного подхода. В соответствии с этим формируются и развиваются: коммуникативная, языковая, лингвистическая (языковедческая) и культуроведческая компетенции.

Коммуникативная компетенция – овладение всеми видами речевой деятельности и основами культуры устной и письменной речи, базовыми умениями и навыками использования языка в жизненно важных для данного возраста сферах и ситуациях общения.

Языковая и лингвистическая (языковедческая) компетенции – освоение необходимых знаний о языке, как знаковой системе и общественном явлении, его устройстве, развитии и функционировании; овладение основными нормами русского литературного языка; обогащение словарного запаса и грамматического строя речи учащихся; формирование способности к анализу и оценке языковых явлений и фактов, необходимых знаний о лингвистике как науке и ученых-русистах; умение пользоваться различными лингвистическими словарями.

Культуроведческая компетенция – осознание языка как формы выражения национальной культуры, взаимосвязи языка и истории народа, национально-культурной специфики родного языка, владение нормами татарского речевого этикета, культурой межнационального общения.

ОСНОВНЫЕ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ ИЗУЧЕНИЯ РОДНОГО ЯЗЫКА В ОСНОВНОЙ ШКОЛЕ

- Воспитание духовно-богатой, нравственно ориентированной личности с развитым чувством самосознания и общероссийского гражданского сознания, человека, любящего свою Родину, знающего и уважающего родной язык, сознательно относящегося к нему как явлению куль-

туры, осмысляющего родной язык как основное средство общения, средство получения знаний в разных сферах человеческой деятельности, средство освоения морально-этических норм, принятых в обществе;

- овладение системой знаний, языковыми и речевыми умениями и навыками, развитие готовности и способности к речевому взаимодействию и взаимопониманию, потребности в речевом самосовершенствовании, а также важнейшими общеучебными умениями и универсальными учебными действиями; формирование навыков самостоятельной учебной деятельности, самообразования;
- приобретение знаний об устройстве языковой системы и закономерностях ее функционирования, развитие способности опознавать, анализировать, сопоставлять, классифицировать и оценивать языковые факты, обогащение активного и потенциального словарного запаса, расширение объема используемых в речи грамматических средств, совершенствование орфографической и пунктуационной грамотности, развитие умений стилистически корректного использования лексики и фразеологии татарского языка;
- развитие интеллектуальных и творческих способностей обучающихся, их речевой культуры, овладение правилами использования языка в разных ситуациях общения, нормами речевого этикета, воспитание стремления к речевому самосовершенствованию, осознание эстетической ценности родного языка;
- совершенствование коммуникативных способностей, формирование готовности к сотрудничеству, созидательной деятельности, умений вести диалог, искать и находить содержательные компромиссы.

ОПИСАНИЕ МЕСТА УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

На изучение предмета «Родной (татарский) язык» отводится:

Класс	В неделю	Всего часов	Всего учебных недель
8 класс	2 часа	68 часов	34 недель
9 класс	2 часа	68 часов	34 недель

ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИЗУЧЕНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

Результатом освоения учебного курса по татарскому языку (5-9 классы) являются:

1) Личностные результаты:

- понимание татарского языка как одной из основных национально- культурных ценностей татарского народа, определяющей роли родного языка в развитии интеллектуальных, творческих способностей и моральных качеств личности; его значения в процессе получения школьного образования;

- осознание эстетической ценности татарского языка; уважительное отношение к родному языку, гордость за него; потребность сохранить чистоту татарского языка как явления национальной культуры; стремление к речевому самосовершенствованию;
- достаточный объем словарного запаса и усвоенных грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств в процессе речевого общения; способность к самооценке на основе наблюдения за собственной речью.

2) Метапредметные результаты:

- владение всеми видами речевой деятельности:
- адекватное понимание информации устного и письменного сообщения;
- владение разными видами чтения;
- адекватное восприятие на слух текстов разных стилей и жанров;
- способность извлекать информацию из разных источников, включая средства массовой информации, компакт-диски учебного назначения, ресурсы Интернета; умение свободно пользоваться словарями различных типов, справочной литературой;
- овладение приемами отбора и систематизации материала на определенную тему; умение вести самостоятельный поиск информации, ее анализ и отбор;
- умение сопоставлять и сравнивать речевые высказывания с точки зрения их содержания, стилистических особенностей и использованных языковых средств;
- способность определять цели предстоящей учебной деятельности (индивидуальной и коллективной), последовательность действий, а также оценивать достигнутые результаты и адекватно формулировать их в устной и письменной форме;
- умение воспроизводить прослушанный или прочитанный текст с разной степенью свернутости;
- умение создавать устные и письменные тексты разных типов, стилей речи и жанров с учетом замысла, адресата и ситуации общения;
- способность свободно, правильно излагать свои мысли в устной и письменной форме;
- владение разными видами монолога и диалога;
- соблюдение в практике речевого общения основных орфоэпических, лексических, грамматических, стилистических норм современного татарского литературного языка; соблюдение основных правил орфографии и пунктуации в процессе письменного общения;
- способность участвовать в речевом общении, соблюдая нормы речевого этикета;
- способность оценивать свою речь с точки зрения ее содержания, языкового оформления; умение находить грамматические и речевые ошибки, недочеты, исправлять их; совершенствовать и редактировать собственные тексты;
- умение выступать перед аудиторией сверстников с небольшими сообщениями, докладами;
- применение приобретенных знаний, умений и навыков в повседневной жизни; способность использовать родной язык как средство получения знаний по другим учебным предметам, применять полученные знания, умения и навыки анализа языковых явлений на межпредметном уровне (на уроках иностранного языка, литературы и др.);
- коммуникативно-целесообразное взаимодействие с окружающими людьми в процессе речевого общения, совместного выполнения какой-либо задачи, участия в спорах, обсуждениях; овладение национально-культурными нормами речевого поведения в различных ситуациях формального и неформального межличностного и межкультурного общения.

3) **Предметные результаты:**

- представление об основных функциях языка, о роли татарского языка как национального языка татарского народа, как государственного языка Республики Татарстан, о связи языка и культуры народа, о роли родного языка в жизни человека и общества;
- понимание места родного языка в системе гуманитарных наук и его роли в образовании в целом;
- усвоение основ научных знаний о родном языке; понимание взаимосвязи его уровней и единиц;
- освоение базовых понятий лингвистики: лингвистика и ее основные разделы; язык и речь, речевое общение, речь устная и письменная; монолог, диалог и их виды; ситуация речевого общения; разговорная речь, научный, публицистический, официально -деловой стили, язык художественной литературы; жанры научного, публицистического, официально-делового;
- стилей и разговорной речи; функционально-смысловые типы речи (повествование, описание, рассуждение); текст, типы текста; основные единицы языка, их признаки и особенности употребления в речи;
- овладение основными стилистическими ресурсами лексики и фразеологии татарского языка, основными нормами татарского литературного языка (орфоэпическими, лексическими, грамматическими, орфографическими, пунктуационными), нормами речевого этикета; использование их в своей речевой практике при создании устных и письменных высказываний;
- опознавание и анализ основных единиц языка, грамматических категорий языка, уместное употребление языковых единиц адекватно ситуации речевого общения;
- проведение различных видов анализа слова (фонетического, морфемного, словообразовательного, лексического, морфологического), синтаксического анализа словосочетания и предложения, многоаспектного анализа с точки зрения его основных признаков и структуры, принадлежности к определенным функциональным разновидностям языка, особенностей языкового оформления, использования выразительных средств языка;
- понимание коммуникативно-эстетических возможностей лексической и грамматической синонимии и использование их в собственной речевой практике;
- осознание эстетической функции татарского языка, способность оценивать эстетическую сторону речевого высказывания при анализе текстов художественной литературы.

ТРЕБОВАНИЯ К УРОВНЮ ПОДГОТОВКИ УЧАЩИХСЯ ПО КУРСУ «РОДНОЙ (ТАТАРСКИЙ) ЯЗЫК»

К концу 8 класса учащиеся должны о в л а д е т ь следующими у м е н и я м и:
по синтаксису: выделять словосочетания в предложении, определять главное и зависимое слова; характеризовать предложения; составлять простые и сложные предложения изученных видов; по пунктуации: правильно ставить знаки препинания в конце предложения; соблюдать изученные пунктуационные правила

Обучающийся научится:

по орфоэпии: правильно произносить употребительные слова с учётом вариантов произношения; свободно пользоваться орфографическим словарём;

по лексике и фразеологии: разъяснять значение слов общественно-политической и морально-этической тематики, правильно их употреблять; свободно пользоваться лексическими словарями разных видов;

по морфемике и словообразованию: владеть приёмом разбора слова по составу: от значения слова и способа его образования к морфемной структуре; толковать значение слова исходя из его морфемного состава (в том числе и слов с иноязычными элементами типа лог, поли, фон и т. п.); пользоваться этимологическим и словообразовательным словарями; опознавать основные способы словообразования, сращение, переход слова одной части речи в другую;

по морфологии: распознавать изученные в 5—8 классах части речи и их формы; соблюдать литературные нормы при образовании и употреблении слов; пользоваться грамматико-орфографическим словарём;

по орфографии: правильно писать слова со всеми изученными в 5—8классах орфограммами, слова общественно-политической и морально-этической тематики с непроверяемыми и труднопроверяемыми орфограммами; свободно пользоваться орфографическим словарём;

по синтаксису: различать изученные виды простых и сложных предложений; интонационно выразительно произносить предложения изученных видов;

по пунктуации: правильно ставить знаки препинания во всех изученных случаях.

Выпускник получит возможность научиться

* **по фонетике и графике**: - находить в художественном тексте явления звукописи;

* **по лексике и фразеологии**: - находить в тексте выразительные приемы, основанные на употреблении слова в переносном значении;

- владеть наиболее употребительными оборотами родного речевого этикета;

- использовать синонимы как средство связи предложений в тексте и как средство устранения неоправданного повтора;

* **по морфемике и словообразованию**: - объяснять особенности использования слов с эмоциональнооценочными суффиксами в художественных текстах; выделять морфемы на основе смыслового и словообразовательного анализа слова

* **по морфологии**: знать и верно указывать специфические морфологические признаки глаголов, имен существительных, прилагательных; знать, как изменяются эти части речи, уметь склонять, спрягать, образовывать формы наклонения и др.;

* **по орфографии**: понимать значение письма и правописания для жизни людей; замечать орфограммы и дифференцировать их;

- самостоятельно подбирать слова на изученные правила;

*** по синтаксису**: - конструировать предложения по заданным типам грамматических основ;

* **по пунктуации**: - владеть правильным способом действия при применении изученных правил пунктуации;

- самостоятельно подбирать примеры на изученное пунктуационное правило.

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

№	Название раздела	Знания и умения	Кол-во часов
1	Язык и языкознание.	Язык – важнейшее средство общения. Язык как система средств (языковых единиц). Татарский язык и его место среди других языков.	1
2	Фонетика и морфология	Повторение разделов фонетика, морфология.	2
3	Диалог и монолог, прямая и косвенная речь.	Прямая и косвенная речь. Способы передачи чужой речи: прямая и косвенная речь. Строение предложений с прямой речью. Знаки препинания при прямой речи. Цитата как способ передачи чужой речи. Выделение цитаты знаками препинания. Диалог.	6
4	Сложное предложение. Сложносочиненные предложения	Понятие о сложных предложениях. Виды сложных предложений. Сложносочиненное предложение. Сложносочиненные предложения, связанные при помощи союзов, бессоюзные предложения. Понятие о сложноподчиненных предложениях. Строение сложноподчиненных предложений в татарском и русском языках. Умение различать сложносочиненные предложения, синтаксический анализ.	5
5	Сложноподчиненные предложения. Придаточные предложения, их виды.	Понятие о сложноподчиненных предложениях. Строение сложноподчиненных предложений в татарском и русском языках. Синтетическое сложноподчиненное предложение, способы связи в данном виде предложений, знаки препинания. Аналитическое сложноподчиненное предложение, способы связи и знаки препинания. Синонимичность сложноподчиненных и сложносочиненных предложений. Придаточные предложения, их виды. Сложные предложения с разными видами связи. Строение сложноподчиненного предложения: главное и придаточное предложение в его составе; средства связи в сложноподчиненном предложении. Знаки препинания между главным и придаточным предложениями. Знаки препинания в татарском языке.	22
6	Синтаксический анализ.	Обобщение и повторение сложных предложений. Синтаксический анализ.	3
7	Сложные конструкции. Катлаулы төзелмәләр	Сложные предложения с последовательным подчинением. Сложноподчиненные предложения с несколькими придаточными. Основные виды сложноподчиненных предложений с двумя ил и	9

		несколькими придаточными и пунктуация в них.Сме́шанное сло́жное предложе́ние.	
8	Повторение сложных конструкций, синтаксический анализ	Повторение сложных конструкций, синтаксический анализ.	2
9	Тезем. Период (в речи)	Период (в речи) в простых и сложных предложениях	1
10	Пунктуация	Смысл и строение предложения, интонация и знаки препинания. Знаки препинания в татарском языке. Случаи постановки знака тире между подлежащим и сказуемым. Знаки препинания в предложениях с обособленными уточняющими членами предложения, с обращениями и вводными словами. Знаки препинания при однородных членах предложения. Диалог, знаки препинания при диалоге. Знаки препинания в предложениях с прямой речью. Знаки препинания в сложных предложениях.	1
11	Деловые бумаги.	Составление протокола.	1
12	Письменные работы.	сочинение 6, изложение- 4, диктантов -6. Работа над ошибками	16
13	Повторение пройденного.	Повторение изученного в 8 классе.	2
	Итого:		70

АҢЛАТМА ЯЗУЫ

Татар теленнән эш программасы Россия Федерациясендәге һәм Татарстан Республикасындагы мәгарифкә кагылышлы хокукый-норматив актларга һәм федераль дәүләт стандартларына нигезләнеп төзелде:

1. “Россия Федерациясендә мәгариф турында” 29 декабрь, 2012 ел, № 273-ФЗ Федераль законы;
2. Россия Федерациясе Мәгариф һәм Фән министрлыгының 2009 елның 6 октябрендәге боерыгы белән расланган икенче буын төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандартлары;
3. “РФ Мәгариф һәм Фән министырлыгының 2010 елның 17 декабрендәге 1897 номерлы боерыгы белән расланган төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандартына үзгәрешләр кертү турында” 31.12.2015 ел, № 1577;
4. Бишнә төп гомуми белем мәктәбенең төп гомуми белем бирү программасы;
5. Бишнә төп гомуми белем мәктәбенең уставы;
6. Бишнә төп гомуми белем мәктәбенең 2024-2025 нче уку елына укыту планы;
7. “Татарстан Республикасы Зеленодол муниципаль районының Бишнә төп гомуми белем мәктәбе” муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесе педагогларның эш программаларын эшләү һәм раслау структурасы, тәртибе турында нигезләмә.

“ТАТАР ТЕЛЕ” КУРСЫНА ГОМУМИ ХАРАКТЕРИСТИКА

Соңгы елларда республикада татар теленең куллану даирәсе киңәйде, иҗтимагый функциясе көчәйде. Милләтара мөнәсәбәтләрне якынлаштыручы, җайга салучы чара буларак та аның мөмкинлекләре үсте. Укучыларда **лингвистик** (тел), **аралашу** (коммуникатив), **этнокультура өлкәсенә караган** (культурологик) **компетенцияләр** булдыру татар мәктәбендә татар теленә өйрәтү алыштыргысыз өлешен тәшкил итә.

Лингвистик компетенция (укуыларның ана теленнән мәгълүматлылыгы) фонемалар, морфемалар, сүз ясалышы, сүзтезмәләр, җөмләләр, җөмлә кисәкләре, лексик һәм грамматик берәмлекләр, лингвистик анализ һ.б.ш темаларны түбәндәге темалар үз эченә ала:

Телнең кеше тормышында һәм җәмгыятьтә тоткан урыны.

Татар теле – Татарстан Республикасының дәүләт теле. Татар теле – татар халкының милли теле. Матур әдәбият һәм аның нормалары турында төшенчә.

Татар теленең үсештә булуы. Соңгы елларда татар теле лексикасындагы үзгәрешләр.

Тел белеменә караган сүзлекләр һәм алардан файдалану.

Аралашу (коммуникатив) **компетенциясе** ул – башкалар әйткәнне аңлау һәм үз фикереңне белдерү өчен тупланган белем, осталык, күнекмәләр җыелмасы; хәзерге татар теле нормаларына ия булу, сүз байлыгын, сөйләмнең грамматик ягын дөрес итеп үзләштерү; телдән һәм язма формада бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен булдыру кебек эшчәнлекләр түбәндәге темаларда яктыртыла: Сөйләм. Телдән һәм язма сөйләм. Диалогик һәм монологик сөйләм. Сөйләм стильләре. Матур әдәбият теле.

Телдән һәм язма сөйләмне аеру. Тел берәмлекләрен аралашуны ситуация үзенчәлекләренә карап сайлый белү. Аралашу өлкәсенә һәм ситуациясенә бәйле рәвештә телдән һәм язма сөйләмне дөрес файдалану.

Текстның темасы, төп фикере һәм төзелеше. Аларның стильләрендә жанр төрлелеге. Татар әдәби теле һәм аның нормалары турында төшенчә.

Сөйләм эшчәнлеге төрләрен (тыңлап аңлау, сөйләү, уку һәм язу) үзләштерү.

Укуның төрле төрләрен (танышу, өйрәнү һ.б.)үзләштерү. Уку китаплары, массакүләм мәгълүмат чаралары, интернет һ.б. чаралар

белән эшләү алымнарын үзләштерү.

Иҗтимагый-мәдәнии, әхлакый, көнкүреш, уку темаларына бәйле булган монологтк һәм диалогик сөйләм үрнәкләрен төзү.

Текстның эчтәлеген кыскача, тулы яки сайлап алып сөйләү. Диктантлар, изложениеләр һәм сочинениеләр язу. Төрле стиль һәм жанрдагы текстлар төзү: бәяләмә, аннотация, хат, ышаныч кәгазе, гариза, тезис, конспект һ.б.ш.

Этнокультура өлкәсенә караган (культурологик) **компетенция,** ягъни телнемилли- мәдәни яссылыкта үзләштерү ул – укучыларны сөйләмгә милли үзенчәлекләрне чагылдырган текстлар белән эшләү, тормыш-көнкүреш, гореф-гадәт үзенчәлекләрен, сынлы сәнгать әсәрләрен, халык авыз иҗаты үрнәкләрен белү, татар сөйләм этикетына ия булу.

ПРЕДМЕТНЫ ӨЙРӘНҮНЕҢ МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

Татар теленнән белем бирүнең төп максаты: Федераль дәүләт стандарты таләпләрен тормышка ашыру белән бергә, укучыларда лингвистик (тел), коммуникатив (аралашу), милли мәдәният өлкәсенә караган культурологик (мәдәни) компетенцияләр булдыру. Укучының үзаңын үстерү, милләтне, ватанны яратырга өйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләре тәрбияләү.

Бурычлары:

- Укучыларның башлангыч мәктәптә фонетик, орфоэпик, орфографик, лексик, грамматик нигезләреннән алга нбелемнәрен системалаштыру, катлаулырак формаларда өйрәтүне дәвам итү.
- Укучыларның иҗади һәм мөстәкыйль фикерли алу мөмкинлекләрен үстерү, үзфикерләрен дәлилләргә күнектерү.
- Телнең төп грамматик чараларын сөйләм процессында куллануга ирешү.
- Татар әдәби тел нормаларын һәм стилистик мөмкинлекләрен ачык күзаллауга, аларны тиешенчә куллана белергә өйрәтү, сөйләм эшчәнлегенең үзара аралашу чарасы икәнен аңлату.
- Баланың үзен тәрбияләү, үзе белән идарә итү, үз фикерен яклый алу сәләтенүстерү.
- Укучының үзаңын үстерү, милләтне, ватанны яратырга өйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләре тәрбияләү.
- Җәмгыятьтә яшәү кагыйдәләренә, әхлак нормаларына төшендерү.
- Укучыларның иҗади сәләтләрен үстерү.
- Сөйләм культурасы булдыру.

УКУ ФӘНЕНЕҢ УКУ ПЛАНЫНДА ТОТКАН УРЫНЫ

5-9 сыйныфларда сәгатьләр бүленеше.

Сыйныф	Атнага	Барлык сәгать	Барлык уку атнасы
8 сыйныф	2 сәгать	68 сәгать	34 атна

9 сыйныф	2 сәгать	68 сәгать	34 атна

УКЫТУНЫҢ ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН НӘТИҖӘЛӘРЕ

5-9 нчы сыйныфларда татар теленнән уку курсын үзләштерү нәтиҗәләре түбәндәгеләр:

1) Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр:

- Татар халкының милли-мәдәни кыйммәтләренең берсе буларак татар телен аңлау; шәхеснең интеллектуаль, иҗади сәләтләрен һәм әхлак сыйфатларын үстерүдә туган телнең мөһим ролен, мәктәптә белем алу процессында ана теленең әһәмиятен аңлау.
- Татар теленең эстетик кыйммәтен аңлау; туган телгә карата хөрмәт, аның белән горурлану; милли мәдәният күренеше буларак татар теленең чисталыгын саклау ихтыяҗы; сөйләм культурасында үзүсешкә омтылу;
- Сөйләшү процессында фикер һәм хисләрне иркен белдерү өчен сүзлек запасының һәм үзләштерелгән грамматик чараларның җитәрлек күләмдә булуы.

2) Метапредмет нәтиҗәләр:

- сөйләмнең барлык төрләренә ия булу:
- телдән сөйләшүне һәм язма хәбәрләрне тиешенчә аңлау;
- укуның барлык төрләренә ия булу;
- төрле стиль һәм жанрдагы текстларны тыңлап тиешенчә кабул итү;
- мәгълүматны төрле чыганаклардан, шул исәптән массакүләм мәгълүмат чараларыннан, уку-укыту процессы өчен дип әзерләнгән компакт-дисклардан, Интернет ресурсларыннан таба алу, төрле сүзлекләрдән, әдәбияттан файдалана белү.
- мәгълүматны сайлап алу һәм билгеле бер темаларга аеру, системалаштыру алымнарына ия булу;
- сөйләм текстларын эчтәлек, стилистик үзенчәлекләр һәм кулланылган тел берәмлекләре буенча чагыштыра һәм тәңгәлләштерә белү;
- алда торган шәхси һәм коллектив уку эшчәнлегенең максатларын, эш-гамәлләр эзлеклелеген, шулай ук ирешелгән нәтиҗәләрне билгели белү һәм аларны телдән, язма формада тиешенчә тәгъбир итү;
- төрле катлаулылыктагы сөйләмә һәм язма текстларны сөйләп бирә белү;
- төп фикер, адресат һәм аралашу ситуациясен исәпкә алып, төрле типтагы, төрле стильдәге һәм жанрдагы сөйләмә һәм язма текстлар төзү;
- үз фикереңне телдән һәм язма формада иркен һәм дөрес итеп тәкъдим итү;
- монолог һәм диалогның бөтен төрләрен дә үзләштерү;
- сөйләм практикасында хәзерге әдәби татар теленең төп орфоэпик, лексик, грамматик, стилистик нормаларын саклау; язма формада аралашу вакытында төп орфографик кагыйдәләрне һәм пунктуация таләпләрен үтәү;

- сөйләм этикетын саклап, телдән аралашуда катанаша алу сәләте;
- үз сөйләмеңне эчтәлек һәм тел бизәкләре ягыннан бәяләү; грамматик һәм сөйләм хаталарын, төгәлсезлекләр табу һәм аларны төзәтү; үзең төзегән текстларны төзәтә һәм камилләштерә белү;
- яшьтәшләрең каршында зур булмаган хәбәр һәм докладлар белән чыгыш ясый алу;

- алган белем-күнекмәләрне көндәлек тормышта кулана һәм башка фәннәрдән белем алганда туган телдән файдалана белү, алган белемнәрне фәнара дәрәҗәдә файдалану (чит тел, әдәбият дәресләре һ.б.);
- Сөйләшү, нинди дә булса биремне бергәләшеп үтәү, бәхәс һәм тикшерүләрдә катнашу вакытында әйләнә-тирәдәгеләр белән максатчан рәвештә коммуникатив бәйләнешкә керү; формаль һәм формаль булмаган шәхесара һәм мәдәниятара аралашуның милли-мәдәни нормаларын үзләштерү.

3) Предмет нәтиҗәләре:

- телнең төп функцияләре турында, Татарстан Республикасының дәүләт теле һәм татар халкының милли теле буларак татар теленең әһәмияте турында, тел һәм мәдәният арасындагы бәйләнеш, кеше һәм җәмгыять тормышында туган телнең әһәмияте турында күзаллау;
- туган телнең гуманитар фәннәр системасындагы урынын һәм гомумән белем бирү өлкәсендәге әһәмиятен аңлау;
- туган тел турындагы фәнни белемнәрнең нигезен үзләштерү; аның баскычлары һәм берәмлекләре арасындагы бәйләнешне аңлау;
- лингвистиканың төп төшенчәләрен үзләштерү: лингвистика һәм аның төп бүлекләре; тел һәм сөйләм, аралашу, телдән һәм язмача аралашу; монолог, диалог һәм аларның төрләре; телдән аралашу ситуациясе; сөйләм теле, фәнни, публицистик, рәсми стильләр, әдәби тел; фәнни, публицистик һәм рәсми эш кәгазьләре жанрлары;
- сөйләмнең функциональ-мәгънәви төрләре (хикәяләү, сурәтләү, фикерләү); текст, текст төрләре; телнең төп берәмлекләре, аларның билгеләре һәм сөйләмдә куллану үзенчәлекләре;
- татар теле лексикасы һәм фразеологиясенең төп стилистик чыганакларын, әдәби татар теленең төп нормаларын (орфоэпик, орфографик, пунктуацион), сөйләм этикасы нормаларын үзләштерү; аларны язма һәм телдән сөйләм вакытында куллану;
- телнең төп берәмлекләрен, грамматик категорияләрен тану һәм анализлау, сөйләм ситуацияләре вакытында тел берәмлекләрен урынлы куллану;
- сүзгә төрле төрдәге анализлар ясау (фонетик, морфемик, сүзьясалыш, лексик, морфологик), сүзтезмә һәм җөмләгә синтаксик анализ; аңа төп билгеләре һәм структурасы, телнең билгеле бер функциональ төрләргә каравы, тел бизәкләрен кулланыуы, телнең тәэсирлелек чараларыннан файдалануы ягыннан күп аспектлы анализ;
- лексик һәм грамматик синонимиянең коммуникатив-эстетик мөмкинлекләрен аңлау һәм аларны үзеңнең сөйләмеңдә файдалану;
- Татар теленең эстетик функциясен аңлау, әдәби әсәр текстларын анализлау вакытында сөйләмнең эстетик якларын бәяләү сәләте.

ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН НӘТИҖӘЛӘР

8нче сыйныф укучылары белергә тиеш:

- -татар теленең төп берәмлекләрен һәм аларның билгеләренбелү;

- җөмләнеңбашһәмиярченкисәкләреарасындагымөнәсәбәтләрнеаңлау,бәйләнеш чараларынкүрсәтү;
- җөмлә төрләрен аеру, алар янында тыныш билгеләрен куяргаөйрәтү;
- текст төзелешен, текстның тел үзенчәлекләренбилгеләү;
- телдән һәм язма сөйләм, диалог һәм монолог, аралашу ситуациясе;
- җөмләгә һәм җөмләдәге сүзләргә синтаксик анализясау;
- текстларны тәрҗемә итү;
- Төрле темаларга әңгәмәкору;
- Баланың акыл, мөстәкыйль фикерләү эшчәнлеген арттыру;
- Сүзтезмә һәмҗөмлә;
- Сүзтезмә һәм җөмлә арасында бәйләнештөрләре;
- Җөмләләрнең әйтү максаты ягыннан төрләре, логик басым, сүз тәртибе;
- Җөмләнең грамматик нигезе;
- Җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләрек;
- Тиңдәш кисәкләр;
- Гади һәм кушма җөмлә, аларның төрләре;
- Эндәш һәм керешсүзләр;
- Кереш җөмләләр;
- Җөмләдә аерымланган хәл һәм аныклагычларның чикләрен билгелиалу;
- Тыныш билгеләренең дөрескуелышы.
- Эш кәгазьләренең бер төре буларак, гаризаязу
- Әдәби образларга, сыйфатлама элементларын кертеп, характеристика яза белү

8 нче сыйныф укучылары ия булырга тиешлекүнекмәләр:

- Туры сөйләмне үз сөйләмеңдә файдалана белү, чит кеше сүзләрен диалог яки монолог формасында бирә алу; туры сөйләмгә бәйле тыныш билгеләрен дөрес куя, куелганнарына аңлатма бирә белү.

- Кушма җөмләләрдән тиешенчә файдалану, аларның төрле төрләрен төзү, таләп ителгән төренә мисал китерү, җөмләгә һәм текстка өлешчә яки тулы грамматик анализ ясый белү, кушма җөмлә компопнентлары арасына тиешле тыныш билгеләрен кую, аларны дәлилләү; төрле төзел ештәге кушма җөмлә өлешләрен сөйләмдә тиешле интонация белән уку.
- Тема эчендә диалог һәм монолог формаларында сөйли һәм яза белү.
- Сыйфатлама, модальлек, эмоциональлек элементларын, стильүзенчәлекләрен кулланып, укыту һәм тәрбия максатларына уңай җавап бирерлек темаларга сочинение һәм изложение яза алу; язманы камилләштерә (тулыландыра, төзәтмәләркертә) алу.

- Җыелыш яки берәр утырышның беркетмәсен язабелү.

ПРОГРАММАНЫҢ ТӨП ЭЧТӘЛЕГЕ

Тел һәм тел гыйлеме. Тел гыйлеменең бүлекләрен искә төшерү

Үткәннәрне искә төшерү. Кабатлау. Фонетика, морфология бүлеген кабатлау

Диалог һәм монолог, туры һәм кыек сөйләм. Туры сөйләм, кыек сөйләм. Диалог, реплика, туры сөйләм, кыек сөйләм, цитата төшенчәләрен аңлата белү

Кушма җөмлә турында гомуми төшенчә. Тезмә кушма җөмлә. Теркәгечле һәм теркәгечсез тезмә кушма җөмлә. Теркәгечле һәм теркәгечсез тезмә кушма җөмлә, аларда бәйләүче чаралар, тыныш билгеләре. Тезмә кушма җөмләләрне аера белү, синтаксик анализ ясау

Иярченле кушма җөмлә. Төзелеше буенча синтетик, аналитик иярчен җөмлә, аларда бәйләүче чаралар, тыныш билгеләре. Иярченле кушма җөмләләр синонимлыгы. Иярчен җөмлә һәм аның мәгънә ягыннан төрләре

Иярченле кушма җөмләләрне аера белү, синтаксик анализ ясау

Иярченле кушма җөмләләрне гомумиләштереп кабатлау. Иярченле кушма җөмләләрне аера белү, синтаксик анализ ясау

Катлаулы төзелмәләр. Катлаулы кушма җөмлә. Күп тезмәле катлаулы кушма җөмлә. Күп иярченле катлаулы кушма җөмлә. Тиңдәш иярүле күп иярченле катлаулыКатлаулы төзелмәләрне аңлата, схемаларын ясый белү

Катлаулы төзелмәләрне кабатлау, синтаксик анализ ясау. Катлаулы төзелмәләрне аера белү, синтаксик анализ ясау. **Тезем.**Теземне таный белү, синтаксик анализ ясау.

Җөмләнең мәгънәсе һәм төзелеше, интонация һәм тыныш билгеләре. Җөмләнең мәгънәсе һәм төзелеше, интонация һәм тыныш билгеләренең куелышы

Эш кәгазьләре.Беркетмә язу. Эш кәгазьләреннән беркетмә яза белү

Язма эшләр. Диктантлар. Хаталарны анализлау төзәтү эшләре